

**Срђан Голубовић
Марко Димитријевић**

ПОСЛОВНЕ И БАНКАРСКЕ ФИНАНСИЈЕ ЗА ПРАВНИКЕ

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

СРЂАН ГОЛУБОВИЋ
МАРКО ДИМИТРИЈЕВИЋ

ПОСЛОВНЕ И БАНКАРСКЕ ФИНАНСИЈЕ ЗА ПРАВНИКЕ

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ниш, 2022.

Др Срђан Голубовић
Др Марко Димитријевић

ПОСЛОВНЕ И БАНКАРСКЕ ФИНАНСИЈЕ ЗА ПРАВНИКЕ

I издање, 2022. година

Рецензенти:

Др Горан Милошевић
редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду
Др Јасмина Лабудовић Станковић
редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу

Издавач:

Правни факултет Универзитета у Нишу
- Центар за публикације -

За издавача:

Проф. др Горан Обрадовић, декан

Лектор:

Виолета Богићевић

Штампа:

Медивест Ниш

Тираж:

100

ISBN: 978-86-7148-291-2

The publication is the result within the project program "Jean Monnet Module for European Monetary Law" (Agreement Number: 620002-EPP-1-2020-1-RS-EPPJMO-MODULE), co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

© Сва права задржава издавач. Није дозвољено да ова публикација или било који њен део буду снимљени, емитовани нити репродуковани на било који начин, укључујући и фотокопирање, фотографију, магнетни упис или било који други вид записа, без претходне писмене дозволе издавача.

www.prafak.ni.ac.rs

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР.....	9
----------------	---

ГЛАВА ПРВА

УВОДНА РАЗМАТРАЊА.....	11
------------------------	----

1. Појам и предмет пословних финансија.....	11
---	----

2. Пословне финансије и друге финансијске дисциплине.....	14
---	----

ГЛАВА ДРУГА

ПОСЛОВНЕ ФИНАНСИЈЕ И КОРПОРАТИВНО ФИНАНСИЈСКО ПРАВО.....	19
--	----

1. Однос пословних финансија и корпоративног финансијског права.....	19
--	----

2. Природа и предмет изучавања корпоративног финансијског права.....	22
--	----

3. Корпоративно финансијско право и концепт економске ефикасности.....	29
--	----

4. Однос корпоративног финансијског права са другим гранама права и осталим научним дисциплинама.....	30
---	----

4.1. Веза са банкарским правом.....	33
-------------------------------------	----

4.2. Веза са монетарним правом.....	33
-------------------------------------	----

4.3. Веза са пословним рачуноводством и пореским правом.....	37
--	----

4.4. Веза са уговорним и трговинским правом.....	38
--	----

5. Кључни инструменти корпоративног финансијског права у пословним финансијама.....	39
---	----

ГЛАВА ТРЕЋА

ФИНАНСИЈСКА ФУНКЦИЈА У ПРЕДУЗЕЋУ.....	45
---------------------------------------	----

1. Добит као мотив економске активности предузећа.....	45
--	----

1.1. Приходи предузећа.....	47
-----------------------------	----

1.2. Расходи предузећа.....	49
-----------------------------	----

1.3. Добит и расподела добити предузећа.....	53
--	----

1.4. Губитак предузећа и начин његовог покрића.....	56
2. Појам и садржај финансирања предузећа	57
3. Основни финансијски извештаји.....	60
3.1. Биланс стања.....	62
3.2. Биланс успеха.....	65
3.3. Извештај о токовима готовине (cash flow).....	67
4. Извори финансирања	69
4.1. Финансирање из сопствених и туђих извора	70
4.1.1. Капитална структура – теоријски аспект.....	72
4.1.2. Финансирање из сопствених извора: предности и недостаци..	74
4.1.3. Финансирање позајмљеним средствима: предности и	
недостаци.....	76
4.2. Интерно и екстерно финансирање	77

ГЛАВА ЧЕТВРТА

ФИНАНСИРАЊЕ ПРЕДУЗЕЋА.....	85
1. Рочност и извори финансирања	85
2. Краткорочни извори финансирања.....	87
2.1. Неосигурани краткорочни извори	88
2.1.1. Добављачи.....	88
2.1.2. Банкарски кредити.....	90
2.1.3. Остали неосигурани извори.....	93
2.2. Осигурани краткорочни извори финансирања.....	95
2.2.1. Осигурани краткорочни кредити	96
2.2.2. Прибављање средстава продајом потраживања	99
3. Средњорочни извори финансирања.....	103
3.1. Финансирање средњорочним кредитима	105
3.2. Лизинг.....	106
3.2.1. Оперативни (пословни) лизинг	109
3.2.2. Финансијски лизинг	110
4. Финансирање предузећа дугорочним финансијским	
инструментима.....	112

4.1. Финансијска тржишта.....	112
4.2. Дугорочни финансијски инструменти	114
4.2.1. Финансирање емисијом акција	115
4.2.2. Финансирање емитовањем обвезница	120
4.2.3. Варанти за куповину хартија од вредности	124
4.2.4. Опције за куповину и продају обичних акција.....	126
5. Дугорочни банкарски кредити.....	128

ГЛАВА ПЕТА

ПОЈАМ И КОНЦЕПТ ЦЕНТРАЛНОГ БАНКАРСТВА У САВРЕМЕНОМ МОНЕТАРНОМ ПРАВУ

135

1. Историјски развој централних банака.....	135
2. Правно регулисање рада централне банке	142
3. Независност централне банке.....	147
4. Функције централне банке.....	152
5. Правна одговорност централне банке	154
6. Одштетна одговорност Народне банке Србије	158

ГЛАВА ШЕСТА

ФИНАНСИЈСКИ СИСТЕМ.....

165

1. Модели финансијског система	165
2. Банкарски систем.....	167
2.1. Пословне банке	168
2.2. Финансијско посредовање банака	169
2.3. Регулација банкарске активности.....	170
2.3.1. Адекватност капитала.....	174
2.3.2. Класификација кредита и издвајање резерви.....	174
2.3.3. Ограничавање ризика изложености банке	177
3. Небанкарске финансијске институције.....	178

ГЛАВА СЕДМА

ПРАВНО РЕГУЛИСАЊЕ РИЗИКА У БАНКАРСКИМ ФИНАНСИЈАМА.....

185

1. Разлози за правну регулацију пословања рада банака	185
2. Регулисање ризика у централном банкарству	191
3. Регулисање системског ризика.....	192
4. Спречавање финансијских превара у банкарским финансијама.....	194
5. Спречавање прања новца у банкарским финансијама	195
6. Спречавање финансирања тероризма у банкарским финансијама.....	197
7. Заштита потрошача и осигурање депозита у банкарским финансијама.....	200
8. Банкарске финансије и политика заштите конкуренције	202

ГЛАВА ОСМА

БАНКАРСКО ПОСЛОВАЊЕ	207
----------------------------------	------------

1. Банкарско пословање: облици и принципи	207
1.1. Ликвидност банке	210
1.2. Принцип рентабилности	214
1.2.1. Конкуренција у банкарству	216
1.2.2. Банкарска камата и провизија.....	217
1.3. Принцип сигурности пласмана.....	219
1.3.1. Управљање кредитним ризиком	221
1.3.2. Средства одбране од ризика	224
2. Извори средстава банке.....	226
2.1. Депозитни извори	227
2.2. Недепозитни извори.....	232
3. Банкарски пласмани	233
3.1. Кредитни послови.....	234
3.1.1. Краткорочни банкарски пласмани	237
3.1.2. Дугорочни кредитни пласмани.....	242
3.2. Некредитни банкарски пласмани	243
3.3. Остали комерцијални банкарски послови	244
3.3.1. Неутрални банкарски послови	244
3.3.2. Сопствени банкарски послови.....	248

4. Однос банке према клијентима	249
4.1. Банкарски клијенти	250
4.2. Банкарска тајна.....	251

ГЛАВА ДЕВЕТА

ЕЛЕКТРОНСКИ НОВАЦ У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ	255
1. Појам електронског новца	255
2. Карактеристике електронског новца у монетарном промету	256
3. Искуства са употребом електронског новца у привредном промету	261
4. Дилеме и отворена питања у вези са употребом електронског новца	264

ГЛАВА ДЕСЕТА

КРИПТОВАЛУТЕ У БАНКАРСКИМ ФИНАНСИЈАМА	271
1. Кратак осврт на развој криптовалута.....	271
2. Обележја криптовалута	272
3. Појам и карактеристике друге генерације криптовалута	276
3. Дигитални новац централне банке	280

ПРЕДГОВОР

Књига *Пословне и банкарске финансије за правнике* намењена је, првенствено, студентима правних факултета као уџбеник за припрему испита. У њој се износе основна знања која су потребна за успешну припрему испита из предмета Пословне и банкарске финансије, који је студијским програмом основних студија Правног факултета Универзитета у Нишу предвиђен као изборни предмет из уже правно-економске научне области на трећој години основних академских студија права.

Сама чињеница да је књига намењена студентима правних факултета утицала је на опредељење аутора да из комплексне области пословних и банкарских финансија издвоје оне сегменте који су значајни за школовање правника. Основном циљу овог уџбеника прилагођен је и његов садржај. Након упознавања са предметом пословних финансија, природом корпоративног финансијског права и садржином финансијске функције у предузећу, разматрају се извори финансирања предузећа и инструменти краткорочног, средњорочног и дугорочног финансирања. У другом делу књиге обрађена су питања која се тичу банкарских финансија, посебно извора банкарских средстава и њиховог пласмана, концепт централног банкарства, проблематика правног регулисања ризика у банкарским финансијама, као и изазови у регулисању електронског и дигиталног новца. Оба поглавља су обogaћена примерима из корпоративног финансијског права и монетарног права Европске уније с обзиром на њихов утицај на развој домаће регулативе из ове области. Уџбеник прати логички и методолошки инструментаријум ранијег уџбеника *Основи пословних и банкарских финансија*, аутора проф. др Срђана Голубовића, чија је материја сада значајно новелирана, предметно и садржински другачије концептуализована и допуњена новим поглављима коаутора проф. др Марка Димитријевића.

Овако дефинисан циљ је и разлог што се овај уџбеник разликује од стандардне економске литературе, која обрађује ову материју, јер за циљ има базично економско образовање правника које у пракси може бити веома корисно за различите правничке профиле и занимања. У дефинисању садржаја уџбеника ауторима су од велике користи били уџбеници који обрађују материју корпоративног финансијског права, економског права, монетарног права, процеса регулације и економске политике за правнике. Проф. др Срђан Голубовић је аутор поглавља I, III, IV, VI и VIII, док је проф. др Марко Димитријевић аутор поглавља под редним бројем II, V, VII, IX и X.

Предметни рукопис настао је као резултат истраживања на пројекту „Жан Моне модул за Европско монетарно право - MONELA” (евиденциони број: 620002-EPP-1-2020-1-RS-EPPJMO-MODULE) суфинансираном из програма Еразмус + Европске уније. Ово је прво издање књиге у коме су аутори настојали да реализују горе наведене циљеве. О мери у којој су то успели оцену ће дати научна и стручна јавност, као и студенти који се буду определили за похађање наставе из овог предмета. У том смислу, аутори ће бити захвални за све примедбе и сугестије које би могле да допринесу побољшању овог текста. Велику захвалност аутори дугују рецензентима, који су својим сугестијама допринели квалитету и конзистентности рукописа.

У Нишу, фебруара 2022. године

Књига представља резултат истраживања на пројекту „Жан Моне модул за Европско монетарно право” (евиденциони број: 620002-EPP-1-2020-1 RS- EPPJMO-MODULE) суфинансираном из програма Еразмус + Европске уније.

Подршка Европске комисије за производњу ове публикације не представља одобрење садржаја који одражава само ставове аутора и Комисија не може бити одговорна за било какву употребу информација садржаних у њој.

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.